

EDUCACIÓ PER A UN FUTUR
INCLUSIU AMB OPORTUNITATS:

Reptes per a la inclusió social de joves extutelats

AVALUACIÓ DEL TRÀNSIT A LA VIDA ADULTA I ITINERARIS
FORMATIUS DE JOVES AMB DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL O
PROBLEMES DE SALUT MENTAL

Desembre 2021

Autoria de l'informe

Carme Montserrat i Judit Gallart

Estudi realitzat per

Universitat de Girona
Liberi
Grup de Recerca en Infància,
Joventut i Comunitat

Finançat per

Amb la col·laboració de

Amb la participació de

Autoria:

Carme Montserrat, Judit Gallart, 2021.

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada

4.0 Internacional de Creative Commons (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Per citar aquest document:

Montserrat, C., & Gallart, J. (2021). *Avaluació del trànsit a la vida adulta i itineraris formatius de joves extutelats amb discapacitat intel·lectual i/o problemes de salut mental*. Universitat de Girona.

ÍNDEX

1. DADES DEL PROJECTE	3
2. MARC LEGISLATIU	4
3. OBJECTIUS DEL PROJECTE	5
4. MÈTODE	5
5. ASPECTES ÈTICS	7
6. PRINCIPALS CARACTERÍSTIQUES DELS I LES JOVES ACOLLIDES EN ELS PISOS ASSISTITS	7
6.1. Descripció dels i les joves	7
6.2. Plans de treball individualitzats i nivells assolits	13
7. PRINCIPALS CONCLUSIONS I REPTES	20

1. DADES DEL PROJECTE

Títol del projecte marc: *Educació per a un futur inclusiu amb oportunitats: reptes per a la inclusió social de joves extutelats.*

Títol del projecte 1: **Projecte d'avaluació del trànsit a la vida adulta i itineraris formatius de joves extutelats amb discapacitat intel·lectual i/o problemes de salut mental.**

Finançament: Fundació SM¹.

Equip tècnic d'investigació per part de la Universitat de Girona (LIBERI): Dra. Carme Montserrat (IP) i Dra. Gemma Crous. Ana Balaban i Judit Gallart (beques de Transferència i Innovació de la UdG).

Participants:

- Equip de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET) de la Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència (DGAIA).²

- Joves i professionals de les entitats que tenen els pisos assistits per a joves amb discapacitat intel·lectual i/o problemes a diferents zones de Catalunya:

- Associació Aprodisca
<https://aprodisca.org/>
- Associació Intress
<https://www.intress.org/ca/>
- Catalònia Fundació Creativa
<https://www.cataloniafundacio.cat/>
- Fundació Tresc
<https://fundaciotresc.org/>
- Fundació Sta. Creu i St. Pau (només a la primera fase)³

¹ Conveni entre la UdG i la Fundación SM, entitat que ha finançat el projecte.

² Signatura del conveni entre la UdG i la DGAIA per l'ús de dades anonimitzades.

³ La Fundació de l'Hospital de Santa Creu i Sant Pau va iniciar el programa però va marxar al 2019.

2. MARC LEGISLATIU

Hi ha dues lleis que regeixen el desenvolupament de les accions dels serveis socials respecte a la protecció de la infància i l'adolescència i la coordinació de les institucions i fundacions que realitzen la seva activitat en aquest context, determinant les mesures i recursos existents per a facilitar la sortida dels joves del sistema de protecció una vegada arriben a la majoria d'edat.

Per una banda, trobem la *Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència*, que regeix els serveis públics especialitzats de la detecció i l'atenció al maltractament a infant i adolescents marcant tant les situacions de risc o desemparament com les mesures de protecció que s'han d'aplicar en cadascun dels possibles casos identificats. Preveu també, mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal i descriu les tipologies de suport que pot rebre un jove una vegada arriba a la majoria d'edat o a l'emancipació.

En aquesta llei, l'*Article 146 sobre Transició a la vida adulta i a l'autonomia personal*, marca l'acompanyament individualitzat de cada adolescent en la inserció sociolaboral i d'habitatge com a mesura per a garantir una preparació progressiva per a la independència personal. Aquestes mesures s'apliquen en el cas d'adolescents amb possibilitats escasses de retorn en el nucli familiar d'origen, sense perspectives d'integració en altres nuclis de convivència i que estiguin en risc d'exclusió social en assolir la majoria d'edat, sempre amb el consentiment dels adolescents i no abans dels 16 anys.

En relació amb el suport posterior a l'emancipació l'*Article 151 sobre Mesures assistencials* indica que una vegada cessen les mesures de protecció l'organisme competent amb el consentiment de la persona interessada pot atorgar algun tipus de suport amb contingut econòmic, jurídic i social o el manteniment d'una plaça en centre fins als vint-i-un anys.

Com a programes de suport es distingeixen els definits per l'*Article 152 sobre Programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal* dels joves extutelats i en situació de risc per a promoure la igualtat d'oportunitats als quals els i les joves ho poden sol·licitar una vegada han assolit la majoria d'edat i sempre complint els requisits establerts pels programes d'autonomia personal. Aquests programes tenen com a objectiu final oferir als joves extutelats els recursos de suport personal, d'habitatge, formatius i laborals necessaris per a assessorar-los i acompanyar-los en l'exercici de la plena ciutadania en condicions d'igualtat, amb responsabilitat i amb el màxim grau d'integració en la societat on viuen incloent metodologies d'inserció fonamentades en l'anàlisi de gènere per tal d'assegurar l'adquisició de competències professionals que permetin millorar l'ocupabilitat dels joves extutelats.

Per altra banda, la *Ley 26/2015 de 28 de julio, de modificación del sistema de protección a la infancia y adolescencia*, en el seu *Article 22 bis sobre Programes de preparació per a la vida independent* marca l'obligació de les institucions públiques d'oferir programes de preparació per a la vida independent que incloguin seguiment i acompanyament socioeducatiu, allotjament, inserció sociolaboral, suport psicològic i ajudes econòmiques, dirigits als joves que estan sota

mesures de protecció i/o en situacions d'especial vulnerabilitat dos anys abans de la majoria d'edat.

Cap d'aquestes lleis, però, no hi inclou cap article referent als joves extutelats amb discapacitat intel·lectual i/o problemes de salut mental, col·lectiu respecte al qual no es defineix cap mesura específica per a la promoció i el desenvolupament de la transició a la vida adulta autònoma.

3. OBJECTIUS DEL PROJECTE

L'Àrea de suport al jove tutelat i extutelat (ASJTET) va endegar el 2018 un programa que tenia l'objectiu principal d'oferir un suport i acompanyament intensiu a joves amb discapacitat intel·lectual o problemes de salut mental per tal d'afavorir els seus processos d'emancipació i transició a la vida adulta un cop surten del sistema de protecció, a partir de la creació d'una xarxa de recursos d'habitatge assistit a Catalunya. El programa va començar inicialment amb cinc entitats cada una amb un pis de quatre places, i el 2019 va haver-hi una baixa, continuant quatre entitats, una d'elles amb dos pisos, per la qual cosa s'han acabat avaluant cinc pisos de quatre places cada un.

A partir de l'endegament d'aquest programa vam dissenyar l'**avaluació d'aquest en el període 2018 – 2021 per tal d'analitzar la transició a la vida adulta** d'aquesta població jove acollida en aquests habitatges específics i el suport que reben pels seus itineraris formatius, laborals, terapèutics i de suport emocional **a partir de les valoracions dels i les joves i professionals, així com de les dades que consten en els registres individuals.**

4. MÈTODE

Durant el període 2018-2021 s'ha dut a terme una avaluació d'aquest programa amb un disseny mixt mitjançant un recull de dades quantitatives i qualitatives:

- 1) Anàlisi de les dades quantitatives a partir dels registres acumulatius i els plans de treball individualitzats (PTI) que els professionals de cada entitat utilitzen per monitoritzar l'evolució dels joves.
- 2) Anàlisi de les dades qualitatives obtingudes en entrevistes amb joves i professionals per aprofundir en l'evolució i avaluació que fan del programa.

El recull de dades tant quantitatives com qualitatives s'ha realitzat dues vegades en aquest període de temps: una el 2018-2019 i l'altra el 2020. Després de cada fase s'han realitzat reunions amb les parts implicades, l'ASJTET, entitats i joves, i s'han lliurat els informes d'avaluació parcials on s'han anat presentant els resultats que s'anaven obtenint⁴:

---

⁴ Informe de la primera fase (24-7-2019)

Informe de la segona fase (dades quantitatives 29-7-2020 i dades qualitatives 28-10-2021)

Recollida de dades quantitatives (registres):

- 1a fase de recollida de dades: 11/2018 - 2/2019. Resultats presentats a les entitats (5/2019)
- 2a fase de recollida de dades: 1/2020 i 2/2020. Resultats presentats a les entitats (11/2020)

Recollida de dades qualitatives (entrevistes)

- 1a fase de recollida de dades: 11/2018 - 2/2019. Resultats presentats a les entitats (5/2019) i als joves (11/2019).
- 2a fase de recollida de dades: 11/2020 i 12/2020. Resultats presentats a l'ASJTET i Entitats (11/2021).

S'han utilitzat tres instruments per la recollida d'indicadors quantitius i qualitius. Pels primers s'han utilitzat els **registres acumulatius i els PTI**, una eina d'avaluació construïda per Fernández del Valle⁵ i aprovada com a Sistema d'avaluació de suport als joves tutelats i extutelats de la Generalitat de Catalunya i utilitzada per a la DGAIA per una recollida completa de dades sobre els joves extutelats. Aquesta eina d'avaluació recull indicadors tant del procés com dels resultats. Consta de dues parts diferents:

- El Registre Acumulatiu que està més enfocat al procés de transició a la vida adulta, amb preguntes tant del passat del jove com del present.
- El Pla de Treball Individual (PTI) que està més vinculat als resultats en funció dels objectius marcats amb cada jove. Es recullen dades sobre els contextos en els quals es desenvolupen els joves: salut, context familiar, de convivència, formatiu, laboral i comunitari, tots ells àmbits relacionats amb l'autonomia i l'emancipació. Cada objectiu es valora del 0 al 5 segons el nivell d'assoliment, sent 0 un nivell molt baix, i 5 un nivell molt alt.

Per a la recollida de dades qualitatives, s'ha fet servir una entrevista semi-estructurada dirigida als joves que vivien o havien estat en aquests pisos i als professionals de les entitats que treballen en aquests recursos per a recollir les seves valoracions sobre diferents àmbits: salut, context familiar, de convivència, educatiu, laboral i comunitari; i també recollir les seves opinions sobre el programa i les propostes de millora.

En la recollida de dades a través de registres acumulatius i PTI es van valorar 19 joves a la primera fase de recollida de dades el 2019 (els que en aquell moment estaven als pisos) i 26 a la segona (alguns d'aquests ja no hi eren), el que fan un total de 45 joves valorats (veure taula 1). En la recollida de dades a través d'entrevistes a la primera fase van ser 14 joves i 16 professionals i a la segona a finals del 2020, 9 i 4 respectivament, el que fa un total de 43 entrevistes. La majoria dels professionals participants eren educadores socials. Del total de joves entrevistats, 18 encara vivien al pis al moment de les entrevistes i 5 ja havien marxat, doncs es va voler copsar la valoració dels que ja no hi eren, tant si havien finalitzat el procés favorablement com si hi havia hagut una ruptura (més endavant s'analitza aquest tema).

---

⁵ Del Valle, J.F. (2018). *Manual de aplicació: ASJTET +18, Sistema de Evaluación para el Servicio de apoyo a tutelados y ex-tutelados de la Generalitat de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.

Taula 1. Nombre de registres analitzats i entrevistes realitzades

	2018-19	2019-20	Total	Mitjana edat	Sexe
Registres acumulatius i PTI dels joves	N= 19	N= 26	N= 45	19,1 anys	60% nois 40% noies
Entrevistes a joves	N= 14	N= 9	N= 23	19,5 anys	78.3% nois 21.7% noies
Entrevistes a professionals	N= 16	N= 4	N=20	----	10% homes 90% dones

Per a l'**anàlisi de dades**, les dades quantitatives es van analitzar utilitzant el paquet informàtic SPSS v.21. S'han realitzat anàlisis descriptives i bivariades. Pel que fa a l'anàlisi de dades qualitatives, després de la transcripció literal de les entrevistes s'ha utilitzat el programa NVivo v.12 per dur a terme una anàlisi de contingut, mitjançant un procés de codificació i categorització.

5. ASPECTES ÈTICS

El projecte ha obtingut un dictamen favorable del Comitè d'Ètica i Bioseguretat de la Recerca de la Universitat de Girona (codi d'aprovació: CEBRU0004-2019). A més ha comptat amb la signatura d'un conveni amb la DGAIA pel tractament de les dades per part de l'equip de recerca de la UdG pel que fa a: a) accés a la informació, b) tractament de les dades a la seu de la UdG, c) mesures de seguretat, i d) confidencialitat.

En el moment de realització de les entrevistes, es va seguir sempre el mateix protocol: primerament, s'informava els participants dels objectius de la recerca i es lliurava un tríptic explicatiu; en cas d'acceptar, se'ls feia arribar el consentiment informat que contenia la informació sobre els objectius de l'estudi i es recordava la possibilitat de retractar-se d'aquesta autorització en qualsevol moment i es demanava permís per gravar l'entrevista en àudio.

6. PRINCIPALS CARACTERÍSTIQUES DELS I LES JOVES ACOLLIDES EN ELS PISOS ASSISTITS

L'exposició dels resultats obtinguts mostren les dades dels joves acollits en els pisos durant el curs 2019-20 i es comparen amb la dels joves que hi havia al curs 2018-19. La font d'informació és la que ens han proporcionat les entitats a partir dels registres acumulatius i el contingut dels PTI.

6.1. Descripció dels i les joves

Segons les dades dels registres acumulatius (veure taula 2), el 63,2% dels i les joves del 2018-19 tenen nacionalitat espanyola, semblant al 66,7% dels joves del 2019-20. Així mateix, mentre que els joves 2019-20 presenten una major durada al sistema de protecció (6,2 anys, respecte als 5,9 anys dels joves 2018-19), aquests segons mostren ja una estada més llarga al recurs de pisos

assistits (11,5 mesos, respecte als 6,1 dels joves 2019-20), probablement perquè alguns ja hi portaven dos anys.

Taula 2. Característiques dels joves acollits als pisos

Característiques	2018-19	2019-20
Nacionalitat espanyola (%)	63,2	66,7
Temps al sistema de protecció (mitjana)	5,9 anys	6,2 anys
Temps al recurs de pis assistit (mitjana)	11,5 mesos	6,1 mesos
Dones	21,1%	40%

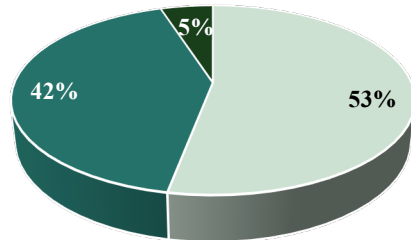
En relació amb la **família** dels joves (veure taula 3), durant l'estada al recurs de pisos assistits les relacions amb la mare, el pare i els germans són generalment les més freqüents. Tanmateix, els joves de la primera fase presenten major contacte amb els germans i germanes (73,7%), en comparació amb els joves de la segona fase, els quals mantenen més relació amb ambdós progenitors (64,7%). Quant als beneficis percebuts en aquestes relacions, els joves 2018-19 afirmen rebre més suport emocional i també econòmic o material per part dels seus familiars (68,4%), mentre que els joves 2019-20 presenten en general menor suport, i sobretot en termes econòmics (29,4%). A les entrevistes amb professionals, aquests destaquen que en general les relacions amb la família d'origen són pobres i poc consistents.

Taula 3. Relacions amb la família

Manté relació amb...	2018-19 (Sí %)	2019-20 (Sí %)
Mare	57,9	64,7
Pare	63,2	64,7
Germans/es	73,7	61,1
Família constituïda (parella, família col·laboradora, etc.)	21,1	50,1
Altres membres de la família	31,6	41,2
Suport emocional percebut dels seus familiars	68,4	64,7
Suport econòmic o material percebut dels seus familiars	68,4	29,4

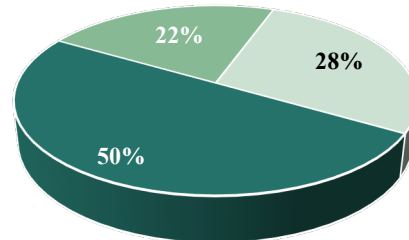
En l'àmbit **formatiu**, els registres mostren que els joves 2019-20 estan actualment en procés de formació (77,8%) en major mesura que els joves 2018-19 (57,9%). Així mateix, els àmbits formatius són diversos i corresponen a la Primària en Centres d'Educació Especial (2 joves del 2019-20), l'ESO (3 joves del 2018-19), el Batxillerat (1 jove del 2019-20), diverses tipologies de CFGM (1 jove del 2018-19 i 3 del 2019-20), alguns cursos com a auxiliars en diferents sectors (1 jove del 2018-19 i 3 del 2019-20), així com, un PFI (1 jove del 2018-19 i 1 del 2019-20) i formacions dirigides a la inserció i preparació pel món laboral (1 jove del 2018-19 i 3 del 2019-20), entre altres programes i cursos. Pel que fa a la titulació de formació reglada obtinguda, s'observa un increment de titulacions de secundària inclosos cicles formatius en els joves del 2019-20 (veure gràfics 1 i 2).

Gràfic 1. Formació reglada finalitzada (joves 2018-19)

■ Primària ■ Secundària ■ CFGM

Gràfic 2. Formació reglada finalitzada (joves 2019-20)

■ Primària ■ Secundària ■ Cap

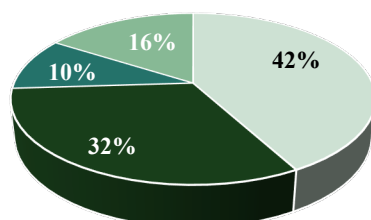
Pel que fa a l'educació amb atenció a la diversitat (veure taula 4), s'observa també un increment, doncs, el 61,1% dels joves (respecte d'un 31,6% el 2018-19) ha realitzat estudis reglats amb adaptació curricular i el 33,3% (respecte d'un 26,3%) ha rebut educació especial, fet que potser explicaria l'augment en titulacions de secundària dels gràfics anteriors.

Taula 4. Educació amb atenció a la diversitat

Educació amb atenció a la diversitat	2018-19 (Sí %)	2019-20 (Sí %)
Ha realitzat estudis reglats amb adaptació curricular	31,6	61,1
Ha rebut educació especial	26,3	33,3

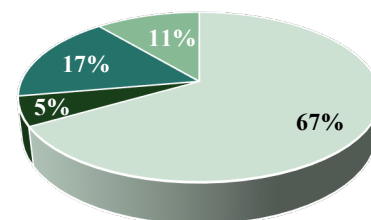
En relació amb l'àmbit laboral, sembla que els joves que estaven als pisos al 2019-2020 han tingut menys experiència en el món laboral comparat amb els joves de l'any anterior, tot i que l'experiència de més de tres mesos continua sent molt baixa en ambdós períodes de temps, d'acord amb l'edat i formació que tenen, a part de les dificultats afegides per motiu de la seva vulnerabilitat personal i social.

Gràfic 3. Experiència en el món laboral (joves 2018-19)

■ Sense experiència ■ Menys d'1 mes
 ■ Entre 1 i 3 mesos ■ Més de 3 mesos

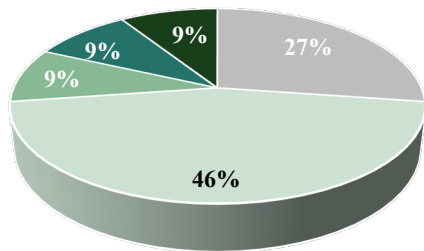
Gràfic 4. Experiència en el món laboral (joves 2019-20)

■ Sense experiència ■ Menys d'1 mes
 ■ Entre 1 i 3 mesos ■ Més de 3 mesos

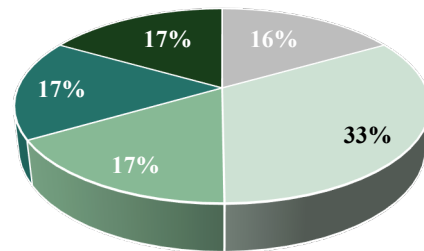
Quant als camps de l'activitat laboral, inclouen en ambdós grups de joves, com a labor principal, la feina de peó (46% i 33%), i seguidament, l'àmbit de l'hostaleria i el turisme (27% i 16%), entre altres activitats laborals (veure gràfics 5 i 6).

Gràfic 5. Àmbits de les experiències laborals (joves 2018-19)

- Peó
- Hostaleria i turisme
- Marketing
- Embolicar regals
- Informàtica

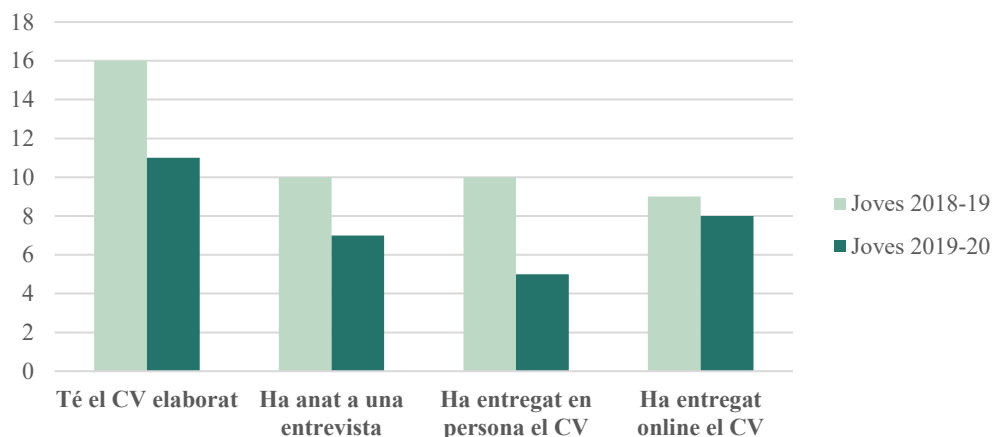
Gràfic 6. Àmbits de les experiències laborals (joves 2019-20)

- Peó
- Hostaleria i turisme
- Agent forestal
- Auxiliar de neteja
- Bugaderia

Pel que fa a les activitats de recerca de treball, en general la majoria dels joves té elaborat el Curriculum vitae i gairebé la meitat d'ells i elles ja han acudit a alguna entrevista. Cal recalcar que, els joves de la primera fase han realitzat en major mesura totes les activitats de recerca de feina (veure gràfic 7).

Gràfic 7. Activitats de recerca de treball

Respecte al seu **temps lliure**, sols consta la informació desglossada en relació amb els joves 2019-20. Destaca que només 4 joves practiquen algun esport (veure taula 5). La dada més general fa referència al fet que només el 26,6% el primer any i el 27,8% el segon, fan activitats de temps lliure organitzades (inclòs l'esport).

Taula 5. Activitats de temps lliure realitzades

Tipus d'activitats de temps lliure	Joves 2019-20
Esportives	4
Educatives	1
No realitza cap activitat	13

En l'àmbit de la salut, segons els registres, els joves 2019-20 reben un major suport psicològic, assisteixen més sovint al Centre de Salut Mental d'Adults (CSMA) i requereixen major medicació psiquiàtrica (72,2%, 66,7% i 66,7%, respectivament), respecte als joves 2018-19. Aquest augment també va ser destacat pels professionals a les entrevistes. En relació amb les necessitats d'atenció, aquestes es mostren molt similars entre ambdós grups de joves i corresponen de forma ascendent a problemes de visió, la presència d'alguna malaltia que requereixi revisió, així com, problemes importants de salut dental i problemes auditius (veure taula 6).

Taula 6. Elements relacionats amb l'àmbit de la salut

Aspectes sobre la seva salut	2018-19 (Sí %)	2019-20 (Sí %)
Rep un suport psicològic	36,8	72,2
Assisteix al CSMA	47,4	66,7
Actualment està sota medicació psiquiàtrica	31,6	66,7
Realitza seguiment amb un metge especialista	31,6	23,5
Té algun problema de visió pel qual necessita ulleres	52,6	50,0
Té alguna malaltia que requereix revisió	36,8	33,6
Té problemes importants de salut dental	10,5	11,1
Té algun problema auditiu pel qual necessita suport*	-	11,1

*Nova variable d'aquest any. Variables no excloents

A més en els registres del 2019-20 també hi consta la informació continguda a la taula 7 sobre diagnòstic i consciència de discapacitat, informació que no hi era en els de l'any anterior.

Taula 7. Aspectes sobre el diagnòstic

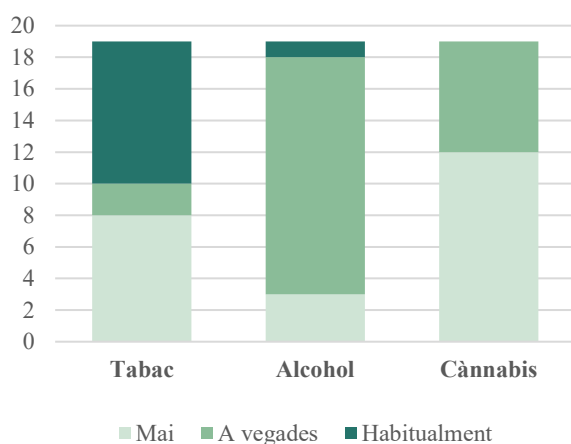
Sobre el diagnòstic	2019-20 (Sí %)
Malaltia mental diagnosticada	61,1%
Discapacitat intel.lectual	55,5%
Consciència de discapacitat	55,5%
Nivell de dependència reconegut	11,1%

*Valors no excloents

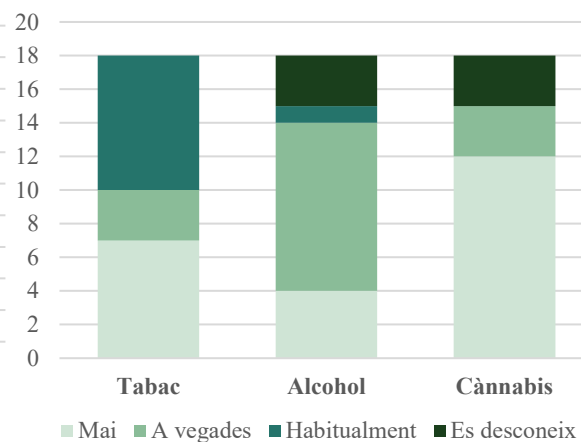
En relació amb el consum de tòxics (veure gràfics 8 i 9), s'observa que són el tabac i l'alcohol les substàncies que es consumeixen en major mesura per ambdós grups de joves. Ara bé, generalment la primera presenta un consum més habitual i la segona es consumeix de forma

més esporàdica. D'altra banda, el cànnabis és consumit de forma ocasional, i en major proporció pels joves 2018-19.

Gràfic 8. Freqüència de consum de substàncies tòxiques (joves 2018-19)

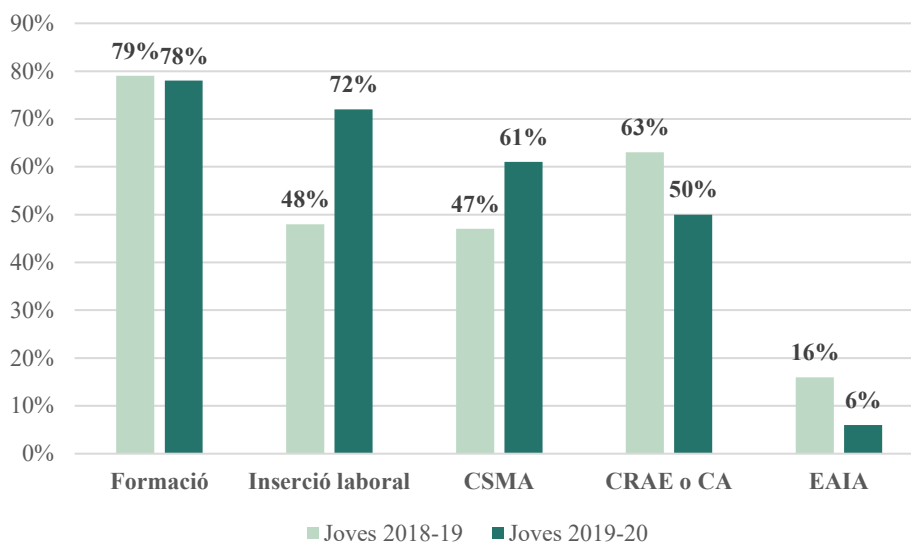

Gràfic 9. Freqüència de consum de substàncies tòxiques (joves 2019-20)

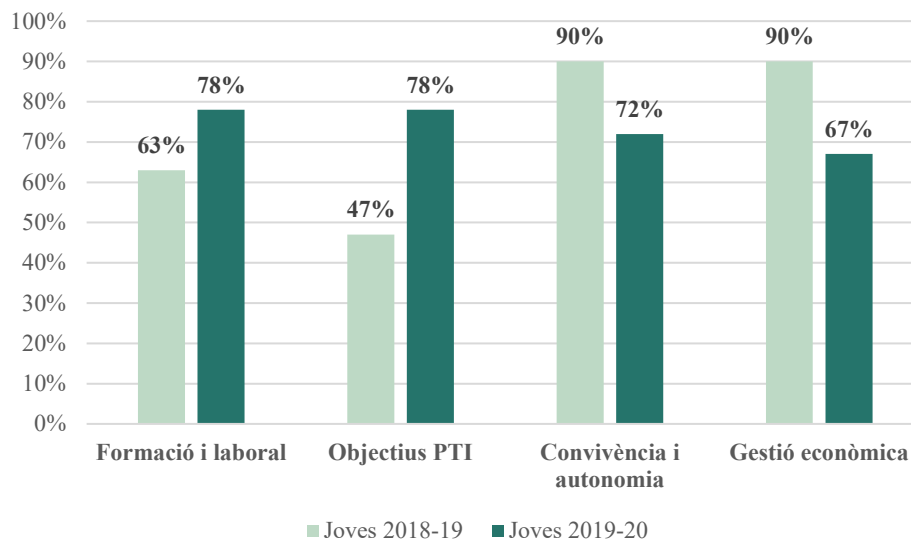
Pel que fa als recursos amb els quals els professionals dels pisos assistits han mantingut **relació i coordinació** (veure gràfic 10), s'observa en ambdós grups de joves com a principals recursos els serveis de formació (79% i 78% dels casos) i, com a recursos menys emprats, la coordinació amb l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) pel tema de les visites dels joves amb els germans i germanes atesos en el sistema de protecció (16% i 6% dels casos). Altrament, també s'ha mantingut relació, tot i que en proporcions divergents respecte a ambdós grups, amb els recursos d'Inserció Laboral, els Centres de Salut Mental, els Centres Residencials d'Acció Educativa i els Centres d'Acollida d'on provenien els joves. La manca de coordinació amb els centres d'on venen també és un tema que ha sobresortit a les entrevistes d'alguns territoris.

Gràfic 10. Coordinacions del recurs amb altres serveis

En els pisos assistits els professionals realitzen setmanalment **sessions de tutoria** amb els i les joves (veure gràfic 11). En aquest sentit, segons els professionals hi ha força divergència entre els temes tractats amb què estaven el 2018-19 i els del 2019-20. En concret, els primers consideren majoritàriament temes sobre la convivència i l'autonomia (90%) i sobre la gestió econòmica (90%); i en canvi, els segons tracten principalment temes sobre l'àmbit formatiu i laboral (78%) (aspecte que ja hem vist que els preocupa) així com la revisió, reformulació i supervisió de l'assoliment dels objectius dels PTI (78%).

Gràfic 11. Temes principals tractats a les tutories

6.2. Plans de treball individualitzats i nivells assolits

En els registres dels Plans de Treball Individualitzat (PTI) els professionals han identificat els nivells assolits pels joves cada trimestre en diferents àmbits que influeixen en la seva emancipació i es comparen les dades obtingudes sobre la salut, el suport familiar i comunitari, l'habitatge, l'activitat econòmica, la formació, el treball, el suport psicològic, el suport jurídic i els aspectes socioeducatius.

6.2.1. Salut

Els resultats que s'observen en la taula 8, ambdós grups de joves mostren puntuacions que van en augment d'un any a l'altre pel que fa a l'assoliment dels nivells relacionats amb la disposició de documentació i cobertura sanitària, seguida de la cura de la higiene personal i l'evitació de consum de substàncies perjudicials. Així mateix, s'observa que les competències que es tenen menys assolides estan relacionades amb la responsabilització de seguir els tractaments necessaris per a la pròpia salut, la pràctica d'hàbits saludables d'alimentació, seguides pels coneixements i actituds necessaris per gaudir d'una vida sexual sana i, finalment, pel coneixement del funcionament i les prestacions del sistema de salut.

Taula 8. Nivells assolits sobre la salut

Aspectes sobre la seva salut (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Disposa de documentació i cobertura sanitària	4,67	4,8
Sap tenir cura de la seva higiene personal	3,67	4,4
Evita consums de substàncies perjudicials	3,2	4,0
Es responsabilitza d'assistir als tractaments necessaris per a la seva salut	2,53	3,89
Practica hàbits saludables a l'alimentació	2,53	3,4
Té els coneixements i actituds necessaris per gaudir d'una vida sexual sana	2,47	3,33
Coneix el funcionament i les prestacions del sistema de salut	2,53	3,2

6.2.2. Suport familiar i comunitari

Aquest apartat destaca per les puntuacions més baixes, tot i que donada la seva situació familiar, era esperable i pel que fa al suport comunitari, és reconegut pels professionals que és encara una assignatura pendent (veure taula 9). Els professionals identifiquen uns nivells baixos respecte a la disposició d'una xarxa de suport familiar, seguida per la disposició d'una xarxa social d'amistats a la comunitat que afavoreixi la seva inclusió social i el coneixement sobre els principals recursos socials que podrien necessitar. Així mateix, afirmen que aquests disposen d'escasses habilitats per moure's i realitzar gestions en els recursos comunitaris, tampoc participen en activitats esportives, artístiques o de lleure.

Taula 9. Nivells assolits sobre suport familiar i comunitari

Aspectes sobre el suport familiar i comunitari (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Accepta i coopera en el seguiment del seu pla de treball sobre aquests temes*	-	4,11
Disposa d'una xarxa de recolzament familiar	2,07	2,7
Té una xarxa social d'amistats a la comunitat que facilita la seva integració	2,0	2,6
Coneix els principals recursos socials que pot necessitar (serveis socials, gestions en organismes, etc.)	2,0	2,2
Sap moure's i realitzar gestions en aquests recursos comunitaris	2,2	2,0
Participa en activitats esportives, artístiques o de lleure	1,93	2,0
Ha constituït un nucli familiar que li aporta recolzament i estabilitat**	0,8	-

*Nova variable d'aquest any   **Variable no present aquest any

6.2.3. Habitatge

Relacionat amb l'habitatge (veure taula 10), els professionals valoren en ambdós grups nivells alts d'assoliment a l'hora de respectar les normes de l'habitatge, així com de respectar la convivència amb la resta de companys/es de pis en el cas dels joves 2019-20, i també en la

Desembre 2021

motivació per aprendre i millorar les pròpies habilitats d'autonomia personal. Seguint amb unes puntuacions menys elevades, s'avaluen el manteniment de l'habitatge i la realització de les tasques de forma autònoma, l'adquisició progressiva d'aquestes habilitats i el saber cercar habitatge en el mercat general. Cal recalcar que, de forma general, els joves 2018-19 presenten nivells més baixos en comparació amb els joves 2019-20, sent també un aspecte de millora d'un any a l'altre.

Taula 10. Nivells assolits sobre l'habitatge

Aspectes sobre l'habitatge (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Respecta les normes de l'habitatge	3,13	4,3
Respecta la convivència amb la resta de companys/es de pis*	-	4,3
Se sent motivat per aprendre i millorar les seves habilitats d'autonomia personal	3,33	3,8
Manté el seu habitatge cuidat i realitza les tasques de la llar autònomament	2,53	3,8
Adquireix progressivament les habilitats d'autonomia que se li ofereixen mitjançant les activitats dins del pis	3,0	3,75
Sap com buscar habitatge en el mercat general	1,93	2,75

*Nova variable d'aquest any

6.2.4. Activitat econòmica

Pel que fa als aspectes relacionats amb l'activitat econòmica dels joves (veure taula 11), els professionals valoren com a objectiu més assolit en ambdós grups l'acceptació i cooperació en el seguiment del propi pla de treball. Altrament, s'observa també una millora en el segon any de recull de dades en relació amb la utilització de la prestació per a l'autonomia i independència del jove així com amb l'ús de la prestació econòmica per a cobrir les pròpies despeses mensuals.

Taula 11. Nivells assolits sobre l'activitat econòmica

Aspectes sobre l'activitat econòmica (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Accepta i coopera en el seguiment del seu pla de treball sobre aquests temes	3,87	4,25
Utilitza la prestació per la seva autonomia i independència	2,47	4,0
Utilitza la prestació econòmica adequadament per cobrir les seves despeses mensuals	2,27	3,29
Realitza pressupostos de despeses i previsions	2,8	2,67
Està motivat per complir un Pla de Treball com a complement de la Prestació**	3,4	-

**Variable no present aquest any

6.2.5. Formació

En relació amb l'àmbit de la formació (veure taula 12), segons els professionals els tres objectius majoritàriament més assolits corresponen a la motivació per continuar la formació de manera

autònoma, l'acceptació i cooperació de forma activa en el seguiment del seu pla de treball formatiu i l'assistència regular als cursos de formació i el respecte de les normes del centre. Tanmateix, els tres últims objectius presenten nivells d'assoliment més baixos: el fet de tenir clar en què el jove li agradaria formar-se i treballar, així com, a la cerca d'alternatives de formació de manera autònoma i la realització d'inscripcions o matriculacions a cursos autònomament. Cal recalcar que, mentre en els tres primers objectius els joves 2019-20 mostraven nivells més elevats, aquest fet es veu invertit en els tres darrers objectius comentats.

Taula 12. Nivells assolits sobre formació

Aspectes sobre formació (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Està motivat per continuar la formació de manera autònoma	2,93	3,78
Accepta i coopera de forma activa en el seguiment del seu pla de treball formatiu	3,38	3,75
Assisteix regularment als cursos de formació i respecta les normes del centre	3,07	3,57
Té clar en què li agradaria formar-se i treballar	2,21	3,1
Busca alternatives de formació de manera autònoma	2,43	1,86
S'inscriu o es matricula als cursos autònomament	2,43	1,63

6.2.6. Laboral

Pel que fa a l'àmbit de cerca i manteniment d'una feina (veure taula 13), en general els objectius valorats pels professionals obtenen puntuacions més elevades pels joves 2019-20 i especialment els de saber presentar-se a una entrevista de feina amb una imatge adequada, saber integrar-se als llocs de feina i respectar les normes de l'empresa, saber mantenir el lloc de treball obtingut i saber gestionar una situació d'entrevista de feina.

Taula 13. Nivells assolits sobre el treball

Aspectes sobre el treball (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Sap presentar-se a una entrevista de feina amb una imatge adequada	1,93	4,29
S'integra adequadament als llocs de feina, respectant les normes	0,93	4,0
Sap mantenir el lloc de treball obtingut*	-	4,0
Sap manegar-se en una situació d'entrevista de feina	1,8	3,29
Està motivat per buscar feina	2,73	3,1
Sap elaborar un CV	2,47	2,89
Coneix i utilitza els recursos de cerca de feina	2,27	2,56
Té definit l'objectiu laboral*	-	2,3
Sap com aconseguir la documentació necessària per accedir a llocs de treball	2,13	2,0

*Nova variable d'aquest any

6.2.7. Suport psicològic

Seguint amb la tendència general, els professionals també valoren els indicadors de l'àmbit del suport psicològic amb nivells superiors pels joves 2019-20 i més baixos en el cas dels joves 2018-19, respecte a l'assoliment de l'objectiu de tenir consciència vers els seus problemes personals i la necessitat de rebre suport psicològic i, per altra banda, l'assistència a les sessions de tractament amb la freqüència i horari establert, el que denota també una millora d'un any a l'altre (Taula 14).

Taula 14. Nivells assolits sobre el suport psicològic

Aspectes sobre el suport psicològic (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Té consciència dels seus problemes personals i de la necessitat de rebre suport psicològic	2,0	3,63
Assisteix a les sessions de tractament amb la freqüència i horari establerts	1,53	3,6

6.2.8. Suport jurídic

En l'àmbit del suport jurídic (veure taula 15), de nou els joves de la segona fase de recollida de dades presenten puntuacions molt elevades i assoleixen un màxim en el seguiment de les pautes que indiquen els professionals per realitzar gestions i tràmits o per seguir els propis processos als tribunals, seguit dels dos objectius restants, que inclouen la presa de consciència envers la necessitat de rebre suport jurídic i l'assistència a les sessions d'orientació amb la freqüència i l'horari establerts.

Taula 15. Nivells assolits sobre el suport jurídic

Aspectes sobre el suport jurídic (mitjana d'1 a 5)	Joves 2018-19	Joves 2019-20
Segueix les pautes que indiquen els professionals per realitzar gestions i tràmits o per seguir els seus processos als tribunals	1,07	5,0
Té consciència de la necessitat de rebre suport jurídic	0,85	4,0
Assisteix a les sessions d'orientació amb la freqüència i horari establerts	1,31	4,0

6.2.9. Aspectes socioeducatius

En relació amb els aspectes socioeducatius dels joves (veure taula 16), els professionals sols han pogut valorar els objectius corresponents als joves 2019-20, atès que es tracta de dades que no estaven presents en la primera fase. Així doncs, en relació amb aquest grup, es valoren amb puntuacions elevades en l'assistència a les tutories, assemblees i reunions i, en menor mesura, en el fet de permetre i facilitar la coordinació entre els diferents professionals vinculats al pla de treball, així com, permetre la intervenció i acompanyament educatiu dels diversos professionals, i acceptar i cooperar en el seguiment del propi pla de treball. D'altra banda, s'observen nivells més baixos en l'objectiu d'avançar en el propi procés maduratiu.

Taula 16. Nivells assolits sobre els aspectes socioeducatius

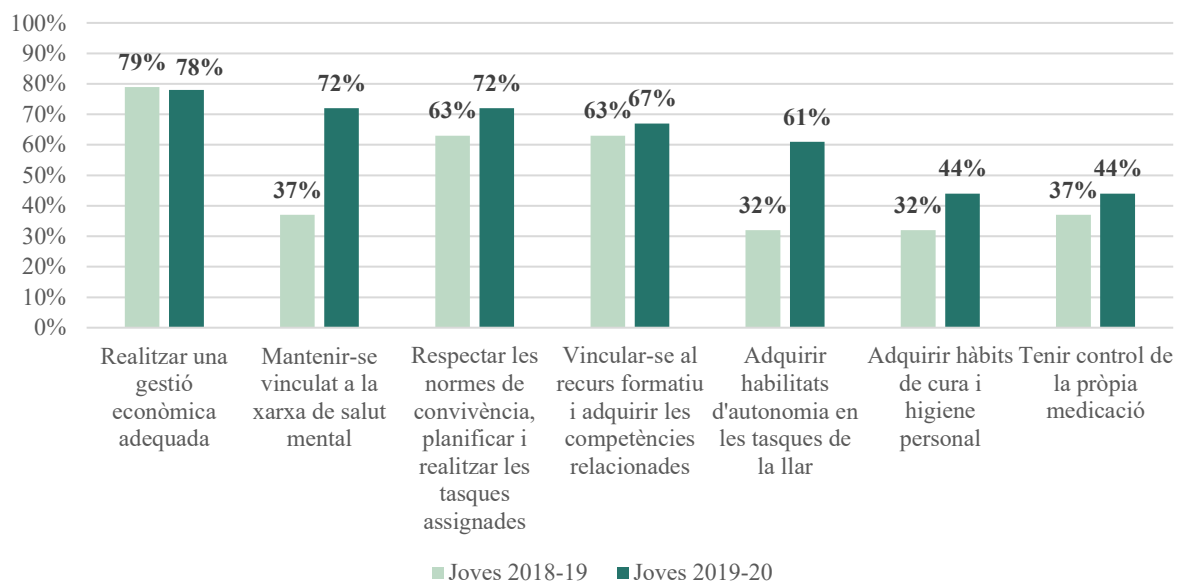
Aspectes sobre els aspectes socioeducatius (mitjana d'1 a 5)	Joves 2019-20*
Assisteix a les tutories, assemblees i reunions	4,6
Permet i facilita la coordinació entre els diferents professionals vinculats al pla de treball	3,9
Permet la intervenció i acompanyament educatiu dels diversos professionals, especialment de l'equip educatiu del recurs d'habitatge i de l'ASJTET	3,8
Accepta i coopera en el seguiment del seu pla de treball sobre aquests temes	3,75
Avança en el seu procés maduratiu (presa de decisions, aspectes psicoemocionals i relacionals, etc.)	2,75

*Noves variables d'aquest any

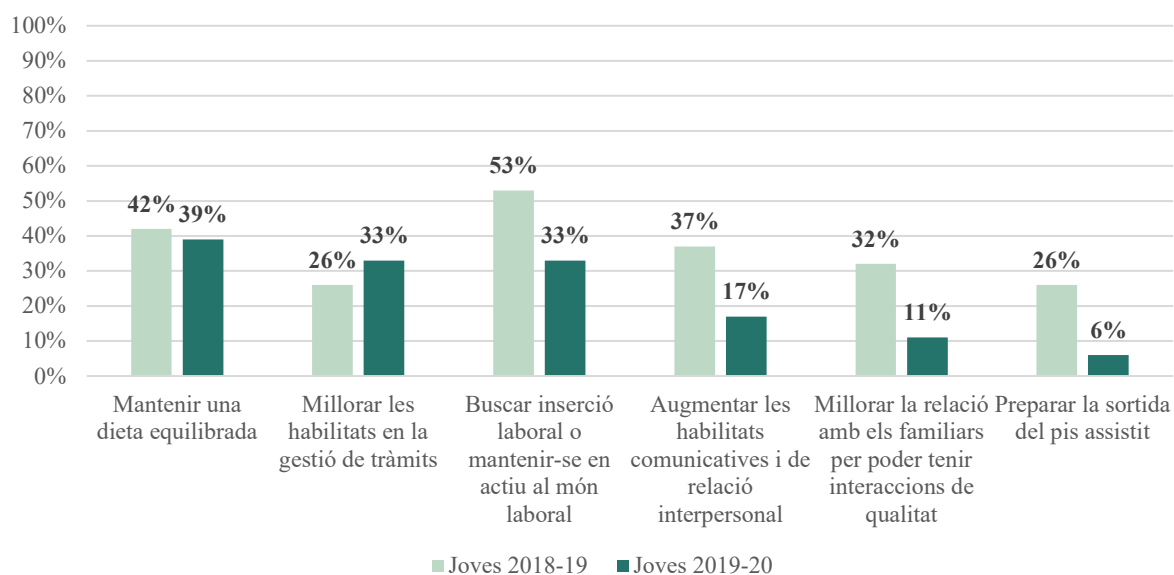
6.2.10. Objectius de treball proposats per assolir en un futur

Finalment, es presenten els objectius de treball que els joves i professionals es proposen per assolir, a part dels ja plantejats en els 9 apartats anteriors (veure gràfics 12 i 13). Com a objectius més comuns en ambdós grups de joves es presenten, en primer lloc, la realització d'una gestió econòmica adequada, seguidament el fet de respectar les normes de convivència, planificar i realitzar les tasques assignades, i la vinculació al recurs formatiu i l'adquisició de les competències relacionades. Així mateix, pels joves 2019-20 com a objectius més freqüents estan el fet de mantenir-se vinculat a la xarxa de salut mental, l'adquisició d'habilitats d'autonomia en les tasques de la llar, l'adquisició d'hàbits de cura i higiene personal, i el control de la pròpia medicació. Per altra banda, els joves 2018-19 destacaven la cerca o manteniment de la feina i el manteniment d'una dieta equilibrada, com a objectius també força comuns.

Gràfic 12. Objectius proposats I

Gràfic 13. Objectius proposats II

6.3.11 Motius de baixa

Finalment, en el moment de la recollida de dades del 2019-20, 27 joves ja no hi vivien i, per tant, es van poder analitzar els motius de baixa (Taula 17). Aquests es mostren segons si el o la jove havia entrat al pis el curs 2018-19 o 2019-20. Dels que havien entrat primer, 6 ja havien culminat la sortida planificada als 21 anys, però 5 havien estat expulsats per problemes de comportament i incompliment de la normativa. Dels que havien entrat més recentment, encara no s'havia donat cap procés finalitzat, però també hi havia hagut 5 expulsions i 5 baixes voluntàries per part dels joves. Les expulsions es concentren més en alguns pisos i, en canvi, en altres no n'hi ha, aspecte que es comenta a les conclusions.

Taula 17. Motius de baixa

Motius de baixa	Entrada 2018-19	Entrada 2019-20
Sortida als 21 anys	6	0
Expulsió	5	5
Baixa voluntària	2	5
Tancament del recurs	0	2
Canvi a un pis de salut mental	0	1
Es desconeix el motiu	1	0

7. PRINCIPALS CONCLUSIONS I REPTES

En aquest apartat presentem les conclusions i els reptes que plantegen els resultats obtinguts, tant a la part més descriptiva que hem vist en els apartats anteriors com en les entrevistes amb els joves (els que encara estaven als pisos i els que ja havien marcat) així com als i les professionals de les entitats participants.

1. En la majoria dels pisos l'**avaluació és positiva** assolint l'objectiu principal d'afavorir el seu procés d'emancipació en tres moments:
  - a) **L'entrada al pis en general evita que els joves que s'hi acullen precipitin una sortida del sistema de protecció de manera molt precària** com podria ser el fet de tornar als 18 anys amb la família d'origen sense les condicions adequades, o bé acabar malvivint al carrer o en cases ocupades, o bé anar directament als recursos de la xarxa assistencial de salut mental o de persones amb discapacitat, o bé ser derivat a un pis d'autonomia per a joves extutelats en general que no els funciona al no tenir el tipus de suport professional intensiu que ofereix aquest programa. Per tant, aquest recurs d'habitatge està beneficiant a un conjunt de joves extutelats en contextos de vulnerabilitat que fins abans del 2018 no tenia cap lloc que donés resposta a les seves necessitats i drets.
  - b) **Mentre estan al pis**, en general, els joves i els professionals estan satisfets amb tot el que els joves aprenen, ho consideren una bona oportunitat i un **període de temps del tot necessari** per millorar les seves **habilitats socials, emocionals i cognitives**.
  - c) **Se'ls prepara per a la sortida**, sigui amb més o menys grau d'autonomia per part del jove, on **l'acompanyament i el suport de l'educador/a és fonamental** així com la vinculació amb els recursos laborals i, si s'escau, amb recursos de salut mental. La sortida pot ser la d'anar a un pis compartit, a casa de la parella, amb la família d'origen o a un pis de l'entitat o de la xarxa assistencial. Es tracta de treballar amb cada jove segons les seves possibilitats, les del seu entorn social immediat i els recursos formatius, laborals, socials i de salut disponibles. **L'èxit no es basa en una única sortida, estàndard**, sinó en fer un procés consensuat amb el jove, on aquest, mentre ha estat al pis, ha assolit aprenentatges i ha guanyat autonomia a diferents nivells i està preparat per fer un pas amb un grau més alt d'autonomia i benestar, encara que continuï necessitant suport/s més enllà de l'estada al pis.
2. Ara bé, l'**objectiu principal del programa no s'ha assolit ni amb tots els joves, ni en tots els pisos**, quan es donen expulsions, o els joves hi estan poc temps i no acaben o a vegades no inicien un procés de treball, sortint del pis sense cap planificació. És a dir, per aquests joves, el programa no ha complert l'objectiu d'evitar una sortida en condicions precàries. **Els motius analitzats poden ser diversos**: enfocament del recurs d'habitatge molt centrat en el

compliment de la normativa, menys experiència professional amb el treball amb persones amb discapacitat o salut mental, expectatives no ajustades al perfil de joves que s'hi deriven, manca de coordinació amb els centres residencials de procedència, ubicació del recurs en entorns marginals, inexistència d'altres recursos de la pròpia entitat dedicats a aquesta tipologia de joves, inestabilitat de plantilla, enfocament més clínic i menys socioeducatiu.

Tot seguit detallem els **aspectes rellevants que s'han identificat en el procés d'avaluació** i que suggereixen **reptes de futur** per al programa:

- **La temporalitat del recurs i la sortida del mateix:** cal debatre sobre la finalització del recurs als 21 anys i permetre un allargament o flexibilitat en l'edat de sortida. Aquesta és una de les propostes que té més consens entre joves i professionals. Manifesten que caldria considerar la possibilitat d'allargar l'estada dels joves a l'habitatge, valorar cas a cas, conjuntament amb l'ASJTET, professionals de l'entitat i el o la jove per decidir quin és el millor moment per sortir del pis i, si fos convenient, decidir quin tipus de suport caldria oferir al jove un cop estigués fora del pis assistit, bé sigui en un pis compartit, amb la família o en un altre recurs de la xarxa. Aquest suport hauria de ser reconegut i a l'abast dels joves i podria ser el seguiment d'un educador/a que continués garantint una certa estabilitat laboral, gestions administratives i/o l'accés a determinats recursos de salut, econòmics, formatius.

REPTES: Flexibilitzar la data límit de sortida, adaptant-la a cada jove i reconèixer i sistematitzar un suport més enllà de l'estada al pis assistit.

- **La transició del centre al pis assistit:** cal millorar la coordinació entre el recurs d'origen, majoritàriament venen de centre residencial, i el pis assistit, per ampliar el coneixement que els joves tenen dels pisos, però també dels professionals del centre i el traspàs de la informació per tal que sigui acurada. A més, se suggereix que en els centres residencials es treballin més els hàbits d'autonomia. Això reduiria alguns problemes que tenen quan arriben al pis i no saben rentar la roba, organitzar-se la setmana, la rutina d'higiene personal, la compra i la cuina, prendre's el medicament i sobretot aprendre a prendre decisions. També es donen experiències positives de coordinació i de treball d'hàbits d'autonomia per part d'alguns centres i cal aprendre d'aquestes experiències.

REPTES: Millorar la coordinació centres residencials (i EAIA)-pisos assistits i facilitar la transició del jove. Augmentar el treball vers l'autonomia i responsabilització dels joves des dels centres.

- **La inserció i estabilitat laboral i la gestió econòmica:** la majoria dels joves que estan als pisos no treballen a temps complet ni de forma estable. En canvi, la inserció al món laboral és un dels primers objectius que es proposen en tots els plans de treball individuals, juntament amb el de formació. La inserció laboral és en la majoria dels joves

un requisit indispensable per marxar del pis als 21 anys i emancipar-se, si no tenen altres ingressos, així com l'aprenentatge de la gestió econòmica. S'ajunta la situació generalitzada de l'atur juvenil amb la dificultat que aquests joves tenen en trobar una feina, no massa qualificada, i que accepti joves en contextos de vulnerabilitat. Però a més, un cop la tenen sovint costa que la mantinguin, ja que també intervenen factors com l'avorriment o la falta de motivació. És un dels temes on els i les professionals inverteixen més temps i recursos mentre el jove viu al pis. També cal destacar que les entitats tenen diferents enfocaments sobre si derivar-lo a un centre especial de treball o treballar la inserció en una empresa normalitzada.

REpte: Cal invertir esforços des de diferents departaments per afavorir la inserció laboral d'aquests joves, amb acords interdepartamentals.

- **Xarxa familiar, social i comunitària:** els i les joves acostumen a tenir una xarxa pobra pel que fa a relacions amb la família i amigats, tot i que la percepció d'ells és més optimista i difereix en aquest sentit de la de l'educador/a. A més, participen poc d'activitats de lleure organitzades o d'actes organitzats en el si de la seva comunitat. La majoria passen el seu temps lliure al pis, amb els altres companys/es, molt lligat a les TIC, i alguns amb la seva família o la parella. També fan alguna activitat proposada per l'entitat (alguna relacionada amb joves en situacions semblants) tot i que es queixen si són obligatòries. La manca de suport familiar, social i d'inclusió en la comunitat és un element de dificultat un cop surten del pis assistit.

REPTES: Potenciar, des d'abans de la majoria d'edat, trajectòries estables que els permetin formar part d'una xarxa d'amigats i familiar (potser extensa, col·laboradores, d'acollida) i participar en activitats de la xarxa associativa (cultural, lleure, social) de la seva comunitat.

- **Formació:** la majoria s'estan formant, i això és positiu, bé sigui perquè han d'acabar la formació que havien començat, bé perquè no hi ha feina i mentrestant aprofiten per estudiar. De totes maneres, des d'Educació caldria ampliar l'oferta formativa on poden accedir aquests joves, així com el cost de la mateixa. El suport i seguiment de l'educador/a del pis és important a l'hora de sostenir la seva formació.

REPTES: Seguir prioritant l'aspecte formatiu dels joves un cop són majors d'edat, amb els suports necessaris. Aconseguir que s'ampliï des d'Educació l'oferta de formació on poden accedir i la gratuïtat de la mateixa.

- **Salut i benestar emocional:** Destaca el sentiment de solitud que tenen, en alguns agreujat per la pandèmia. També les dificultats per vincular-se d'alguns joves. Hi ha divergència entre entitats de com afrontar la desafecció dels joves amb el CSMA i el seguiment de la medicació, així com el treball amb la consciència d'un diagnòstic o un

grau de discapacitat. Les mancances en la xarxa de salut mental també dificulten: poca freqüència de visites, l'escàs temps que els atenen i poc coneixement del seu context.

REPTES: Cal repensar l'atenció psicològica per a aquests joves, amb serveis més propers, flexibles i coneixedors de la seva situació.

- **Les normes de convivència:** Hi ha bastant acord amb el fet que cal que hi hagi unes normes bàsiques en els pisos (distribució de tasques domèstiques, privacitat d'espais, respecte entre companys) i bastant desacord entre els joves respecte a la norma de no poder convidar a amigats o familiars al pis. Es defensen les assemblees per acordar normes i resoldre conflictes, defugint d'imposicions que no s'han pogut parlar.

REPTE: Tendir cap a formes de consens de la normativa, que pot ser flexible i canviant en funció dels membres del pis, com en qualsevol altre pis compartit, fomentant la negociació i responsabilització. Potenciar el rol que té l'educador/a com a mediador i en la gestió de les emocions.

- **El rol i el vincle amb els i les educadors:** En general els joves tendeixen a crear vincles molt estrets amb l'educador/a, que a la vegada intenten treballar amb el jove des del vincle, l'acompanyament i l'acceptació de les seves característiques. A més, és habitual que els joves desenvolupin dependència vers l'educador/a, que va més enllà de l'horari laboral i de l'estada del jove al pis. Entre els professionals alguns creuen que aquesta dependència és perjudicial i altres pensen que és inevitable i necessària, i en tot cas coincideixen que cal ajudar-los a crear nous vincles fora de la institució. Cal destacar que el programa es fonamenta amb l'acció socioeducativa intensiva de l'educador/a i en l'avaluació s'ha observat el paper clau que tenen en aquests pisos assistits, especialment en els pisos on es dona una òptima estabilitat de plantilla i creença en el projecte.

REPTE: Seguir treballant des del vincle i l'acompanyament educador/a - jove i aprofundir i debatre dels seus beneficis i límits. Tendir a l'estabilitat de plantilla, per la qual cosa és important el reconeixement del seu treball professional i al mateix temps tenir motivació alta per aquests tipus de projectes.

- **Aspiracions dels joves:** Probablement, les mateixes que altres joves de la seva edat: desenvolupar-se professionalment i obtenir estabilitat laboral, independitzar-se, finalitzar els estudis, estalviar, tenir parella, treure's el carnet de conduir. Alguns professionals tendeixen a pensar que són poc realistes.

REPTES: Propiciar canvis de mirada i alçar les expectatives vers aquest col·lectiu, sense deixar de banda el treball de connexió amb les dificultats que van emergint.

Finalment, aquest recurs se situa al bell mig d'un debat de fons de molt calat entre el **paradigma de l'especialització o bé el de normalització i els drets**. Quan es treballa per l'emancipació s'obren els interrogants sobre els límits de la protecció d'aquests joves, l'etiquetatge social d'aquests pisos especialitzats, els processos de tutelatge, les derivacions a la xarxa assistencial, la inserció en centres especials de treball, en centres de formació especial i en activitats d'esport o de lleure vinculades a les entitats. Tots aquests són temes on hi ha un debat obert entre professionals i els enfocaments de les entitats són diversos.

Pel que fa a les propostes de futur per la recerca, recomanem que es continuï avaluant aquest programa, i seria interessant poder realitzar un estudi longitudinal fent un seguiment dels joves al llarg dels anys.

Acabem amb dues cites textuais extretes de les entrevistes:

“Jo et recomanaria aquest pis perquè és una experiència brutal i t'ensenyaran moltíssim, t'acompanyaran en tot moment. El que és important és que tu tinguis ganes d'aprendre, perquè no és gens fàcil, és un procés molt llarg, i una muntanya russa d'emocions i d'aprenentatge, per tant, sobretot tenir ganes i voler.” (Jove)

“Aquest servei és una oportunitat per tenir un temps per aclarir cap a on volen anar i equivocar-se, i tenen uns educadors que els acompanyen. (...) Jo penso que és molt positiu per ells tot aquest temps” (Professional)

Volem donar les gràcies a l'ASJTET, a les entitats i als i les professionals participants, així com als i les joves que viuen als pisos assistits i que han volgut trobar-se amb nosaltres per donar-nos la seva opinió. Sense vosaltres aquesta avaluació no hagués estat possible.